

Γιώργος Ν. Πολίτης
Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής Φιλοσοφίας

Παν/πολη
Ζωγράφου, Αθήνα,
Τ.Κ. 157 03

Τηλ. 210-7277321
Fax: 210-7277535

Κοινωνική Φιλοσοφία

3. Καταβολές του ηθικού και πολιτικού φιλελευθερισμού

Thomas Hobbes (1588 –1679)

Θεματικές ενότητες

- 3.1 Φυσικό Δίκαιο
- 3.2. Φυσική κατάσταση, Φόβος, *Λεβιάθαν*
- 3.3. Η θεωρητική κατασκευή του κοινωνικού συμβολαίου
- 3.4. Το συμβόλαιο ως *pactum subjectionis*

Το καθοριστικό στοιχείο που διαμορφώνει τη φιλοσοφία του Χομπς είναι η πίστη του στην ατέλεια και τη φυσική κακία του ανθρώπου. Σε αυτήν θεμελιώνεται η ανάγκη θέσπισης κυρίαρχης πολιτικής εξουσίας, που θα ασκείται με ατσάλινη πυγμή.

Αποσπάσματα

Η μητέρα μου γέννησε δίδυμα, εμένα και το φόβο.

Thomas Hobbes, Παρά Samuel Mintz, *The Hunting of Leviathan*, Cambridge, 1962, σελ. 1.

Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι εκ φύσεως, η ανισότητα πηγάζει από τον πολιτικό νόμο.

Thomas Hobbes, *The Elements of Law Natural and Politic*, London, 1984, (1640) Μέρος Ι, κεφ. 14, παρ. 2, σελ. 70.

Η φυσική κατάσταση είναι κατάσταση πολέμου, χωρίς πολιτισμό, γνώση, τέχνες, με διαρκή τον φόβο του βίαιου θανάτου, όπου η ζωή είναι μοναχική, φτωχή, βρώμικη, βίαη και βραχεία.

Thomas Hobbes, *Leviathan*, ed. C.B. Macpherson, Penguin, 1968, (1651), Μέρος Ι, κεφ. 13, σελ. 186.

Ο θεμελιώδης νόμος της φύσης *fundamental Law of Nature* επιτάσσει την αμοιβαία παραίτηση των ανθρώπων από την άσκηση των φυσικών δικαίων που είναι σε θέση να απειλήσουν τις ζωές τους με σκοπό την επίτευξη της ειρήνης.

Thomas Hobbes, *Leviathan*, ed. C.B. Macpherson, Penguin, 1968, (1651), Μέρος Ι, κεφ. 14, σελ. 190.

Η καταφυγή στη βία από μέρους των ανθρώπων δικαιολογείται, εφ' όσον κρίνεται αναγκαία για την προστασία της ζωής τους.

Πρβλ. Thomas Hobbes, *Leviathan*, ed. C.B. Macpherson, Penguin, 1968, (1651), Μέρος ΙΙ, κεφ. 21. σσ. 261-274 και, κυρίως, 268-269, 272.

Ερωτήματα (Απαντήστε ένα ή δύο από αυτά σε συνολική έκταση μίας σελίδας και στείλτε την μου με mail πριν από το επόμενο μάθημα):

1. Δικαιολογείται η θέση του Hobbes για την ποιότητα της ανθρώπινης φύσης;
2. Πως πετυχαίνουν οι άνθρωποι την αρχική συνεργασία, (το πρώτο μέρος του κοινωνικού συμβολαίου) όντες τόσο ατελείς.
3. Αφού το πετυχαίνουν μια φορά γιατί, δεν μπορούν να το ξανακάνουν στη συνέχεια και απαιτείται η ύπαρξη του Λεβιάθαν;
4. Γιατί λοιπόν ο Χομπς θεωρείται πατέρας του φιλελευθρισμού, ενώ μοιάζει να είναι ο απολογητής της άνευ ορίων απολυταρχικής εξουσίας;

Κύρια Πηγή

Thomas Hobbes, *Leviathan*, κεφάλαια: 5, 6, 13, 14, 15, 16, 24.

Βλ. McMaster University, Ontario, Canada:

<https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/hobbes/Leviathan.pdf>

Δευτεύτευουσες πηγές:

Σταύρου Τσακυράκη, *Οι καταβολές του φιλελευθρισμού στο έργο του Hobbes και του Locke*, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1992.

Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/>